

VEIKĖJAI

KARNA, jauna mergina, kuri apsiėmė liudyti.

BENJAMINAS, jos tėvas, kuris žinojo, tačiau neliudijo.

ANA, jos pamotė, kuri nepakentė išdavysčių.

PEDERIS, Karnos mylimasis, kuris nepasidavė.

JOHANAS, Karnos dėdė, kuris surežisavo liudijimą.

VILFREDAS, Pederio brolis, kuris muša – dėl valdžios ir meilės.

HANA, Vilfredo žmona, kuri žuvo per gaisrą.

DINA, Karnos močiutė, kuri pradėjo tą istoriją, bet yra palikusi šį pasaulį.

JOAKIMAS, nenuspėjamasis, kuris nori išgydyti pamišimą.

*Mintis yra mano gyvenimas
Ji nutrūks čia
pas mane
Aš galiu sudužti į šipulius
tačiau niekada nesugyti*

PROLOGAS

Devynios dienos po 1890 metų Joninių. Aštuonios dienos po to, kai iki pamatų sudegė pagrindinė Reinsneso troba ir gaisras nusi-nešė dvi gyvybes.

Erdvi Stranstedo akmeninė bažnyčia buvo sausakimša. Skliau-tas savo vėsa apgaubė žmones. Žodžius. Karstą. Bendrą alsavimą.

Lengvi žingsniai tarp klauptų eilių. Vasarinių batelių šiureni-mas patiestu taku. Karna žengė nuo presbiterijos per visą bažnyčią. Stabtelėjo prie durų. Klauptuose susėdę žmonės nedrįso atsisuk-ti. Jie nevirtė giesmynų. Nekrutino kojų. Vargonininkas nepakėlė rankų. Vargonai neišleido nė garso.

Tada sudejavo senų ažuolinių durų vyriai. Vidun plūstelėjo sau-lės šviesa, bet nepasiekė karsto, pastatyto ant dviejų ožių presbite-rijoje. Pastorius Johanas Grenelvas vienintelis buvo pasisukęs taip, kad galėjo matyti regėjimą virš priebažnyčio grindų. Jis vienintelis matė mergaitę tarpduryje. Juodai apsitaisiusią figūrėlę prieš šviesą.

Ar jis buvo pasirengęs?

Iš pradžių pastorius nedavė jokio ženklų vyrams, kurie turėjo išnešti karstą. Jie sėdėjo lyg stabo ištikti. Niekas nesusižvalgė. Ant altoriaus ir presbiterijoje plazdeno vaškinės žvakės. Nujuodę dag-čiai stengėsi išlaikyti liepsną.

Laiką įmanoma išmatuoti. Bet tada kažkam turi kilti mintis jį fiksuoti. Kas turėjo kišeninius laikrodžius, jų, žinoma, neišsitraukė. Negalėjo atvirai rodyti, kad Dievo namuose galvoja apie laiką. Taigi dar nekantriau laukė varpų gausmo.

Niekam neteko girdėti tokios laidotuvių kalbos. Ir dar iš mergaitės lūpų. Galėjai tai priimti kaip įžeidimą visa ko, kas šventa, arba pasijusti apgautas, nes nežinojai, kokia iš tiesų buvo velionė, ligi šiol. Tačiau net neatėjo į galvą. Tai buvo pernelyg neįtikėtina. Pernelyg stulbinama. O laikas slinko kaip įprastai.

Lig tol, kol mergaitė tarpduryje atsisuko. Veidas buvo it vaškinis popierius, akys – išplėstos. Šviesa iš užnugario sugėrė plaukų raudonį, išskyrus styrančius plaukelius, kurie nesileido sutramdomi ir įpinami į kasas. Raudonai švytintis minkštas spygliuotos vielos vainikas.

Pastorius *pamatė* ją ir linktelėjo vargonininkui. Bet prieš sugaudžiant vargonams iš tarpdurio nuaidėjo įsakmus šūksnis:

– Išneškit močiutę Diną!

Nelaukusi, kol jie padarys, kaip liepta, Karna nulipo akmeniniais laiptais ir žengė pro apsamanojusius paminklus ir kaltinės geležies kryžius. Pro šventoriaus vartus. Pro daugybę arklių ir vežimų. Vienas vežikas nustebeęs pažiūrėjo į ją, tada nukreipė žvilgsnį į bažnyčios laiptus, tikėdamasis pamatyti, kiek pasistūmėjo apeigos.

Nuo bažnyčios buvo netrumpas kelias. Šalia šliejosi beržų sąžalynas, skleisdamas šviežių vasaros kvapsnį. Ji ėjo ryžtingais žingsniais, gerokai palinkusi į priekį, akis nudūrusi į akmenuotą kelią. Nenorėjo nei arklių, nei žmonių palydos. Žinojo, kad nuo šiol bus šitaip. Ji turi eiti viena. Jos nebėra. Liko tik žodžiai, kuriuos ji pasakė bažnyčioje. Dar žinojo, kad žudikės negalima laidoti šventoriuje.

Ligi šiol jai neteko pėsčiomis kulniuoti iki „Grand Hotel“. Per ilgus juodūs gedulo suknelės rankovės jai einant tabalavosi apie plaštakas. Bet nieko baisaus. Plaštakos dabar jai nereikalingos. Viskas jau padaryta. Galva buvo pilna voratinklių. Ji atsargiai nešė ją ant kaklo. Nulenkė prie krūtinės, kad turėtų atramą. Ten viduje juto gyvius. Tuos, kurie įstrigo voratinklyje. Visus knibždančius gyvius.

Jie buvo išsigandę ir slėpėsi pas ją. Bet dabar nebe taip knibždėjo kaip tuomet, kai ji važiavo į bažnyčią.

Nežinojo, ar Stranstede ką nors sutiko, nes nieko nematė. Įėjo tiesiai pro mėlynas duris. Užkopė laiptais iki kambarėlio, kuriame visuomet apsisistodavo nakvodama pas močiutę. Šiandien jos niekas nelaukė. Užolaidos buvo užtrauktos, langas – uždarytas. Virš baltos komodos kabojo veidrodis paaukuotais rėmais. Ten ji išvydo veidą, kurio nebuvo.

Pamėgino prisiminti, kaip skambėjo žodžiai. Tarsi tai būtų matematikos formulė ar natos, iš kurių gali groti. Taip, būtent – groti. Bet žodžiai nusklido į šalį. Nepagavo jos ritmo. Ji įkišo ranką į suknelės kišenę ir ištraukė popieriaus lapą. Išlankstė jį. Ten viskas surašyta. Popierius tebebuvo drėgnas nuo jos rankų.

Mirusieji negali kalbėti. Pagal močiutės valią aš paveldėjau viską, kas jai priklausė. Taip pat – jos išpažintį. Tačiau man vienai tai per sunki našta. Todėl noriu paprašyti pakantumo tam, ką dabar pasakysiu.

Čia, prie savo močiutės karsto, prieš Dievą ir visus žmones meldžiu malonės ir atlaidumo palikimui, kurį gavau.

Aš, Karna Grenelv, skelbiu tokią velionės išpažintį:

Aš, Dina Grenelv Bernhoft, mergautine pavarde Holm, tūkstantis aštuoni šimtai keturiasdešimt ketvirtųjų metų lapkričio mėnesį vežiau Jakobą Grenelvą per kalnus pas gydytoją. Savo rankomis nustumdama roges į bedugnę jį nužudžiau.

Tūkstantis aštuoni šimtai penkiasdešimt septintųjų metų spalio mėnesį viržyne į pietus nuo Reinsneso medžiokliniu šautuvu nušoviau rusą Levą Žukovskį.

Išpažįstu savo kaltę.

Vis tiek prašau, kad mano kūnas galėtų ilsėtis ramybėje. Jūroje.

Šventorius. Ana sulaikė Benjaminą ir mėgino kažką pasakyti. Bet jis nesuprato, ko ji nori. Tik apkabino ją ranka. Tvirtai. Neįstengė

atremti nė vieno žvilgsnio. Dauguma traukėsi į šalį jo nekalbindami. Kai kurie priėję kažką murmtelėjo. Bet jis nieko negirdėjo. Tik linkčiojo. Veidai priešais jį susiliejo. Visi, išskyrus Johano. Šis stovėjo vienas su sutana. Jam dingtelėjo, kad Johanas viską žinojo. Kad Johanas tai surežisavo.

– Aš nematau Karnos. Turime ją surasti, – tarė Ana norėdama vestis jį drauge.

– Taip! – atsakė jis ir pasileido sparčiu žingsniu, prorisčia, bėgte. Link išvietės. Zakristijos. Kapinių. Ratinės. Pakrantės kalvų. Ana nulėkė jam iš paskos su gedulo šydu, besiplaikstančiu apie skrybėlę ir pečius. Įkandin sekė Johanas. Nublizginti amerikiniai batai kliuvinėjo už sutanos, o pro standžiai prigludusį apsiuvą po pastoriaus apykakle sunkėsi prakaitas.

Kepino vasaros saulė, krūmyne smaginosi paukščiai.

Tą birželio dieną jaunasis Pederis žvyrkeliu skuodė į daktaro sodybą, tikėdamasis ten rasti Karną. Jis repetavo kiekviename žingsnyje, pustekinis, šniokšdamas. Repetavo žodžius.

– Tu esi drąsiausia, visų drąsiausia! Nebūčiau išdrįšęs padaryti to, ką padarei tu. Aš visada nulenkęs sprandą slepiuosi tamsioje kertėje. Bet tu! Gali didžiuotis ta kalba. Staiga viskas iškilo aikštėn. Man reikėjo turėti tiek pat drąsos ir visiems papasakoti, kad mano brolis sudaužė Haną kaip obuolį. Mušte išmušė iš jos vaikelį. Mes keliese apie tai žinijom ir privalėjom liudyti. Tik pamanyk, jeigu būtume tai padarę? Ir viskas būtų paaiškėję. Gal drauge liudykim apie blogumus, Karna? Tiems, *kurie nenori matyti!*

Šitaip Pederis repetavo. Lūpos krutėjo, ir kažkur galvoje jis girdėjo savo balsą.

Daktaro namas stovėjo neužrakintas, bet tuščias. Karnos ten nebuvo. Kaip ir kitų žmonių. Kad negaištų laiko, nenusiavęs batų jis apibėgo visus kambarius, bet jos nerado. Pamiršo surepetuotus

žodžius, pamiršo visa kita, išskyrus tai, kad yra pėdsekys, turintis ją surasti, kol ko nors neatsitiko. Kas galėtų būti tas *kas nors*, jis nelabai žinojo. Be nuomario, jai niekas daugiau negrėsė. Vis tiek atrodė, kad bėgdamas jis neturėjo kada nė įkvėpti. Pakvėpuoti galės kitą dieną, kai pasaulis vėl bus atvirtęs į savo vietą.

Ir skubėdamas iš kambario į kambarį jis prisiminė, kur ji galėtų būti.

Pasiekęs „Grand“ viešbutį, Pederis nudrožė tiesiai į privačias patalpas, rankoje nešdamasis batus. Jis girdėjo iš salono sklindančius balsus. Niekas neturėjo pamatyti koridoriuje stovinčių jo batų, kad neatlėktų ir jo nesustabdytų. Jis žinojo nepatenkęs į tą ratą žmonių, kurie kviečiami užėiti, kuriems pasakojamos naujienos. Ne todėl, kad būtų norima jį atskirti, o todėl, kad tai niekam neatėjo į galvą. Ypač dabar. Jiems pakako savų rūpesčių. Bet jis padarė tai, kas buvo būtina. Užsėlino laiptais aukštyn ir atidarė kambarėlio, kuriame ji prisiglausdavo nakvodama pas Diną, duris.

Ji sėdėjo ant kėdės nugara į jį, nusigręžusi į langą. Buvo apsigobusi žalia vilnone skara, lyg stirtų nuo šalčio. Jis pats buvo pernelyg sukaitęs. Jam dingtelėjo, kad galbūt įžeidė ją taip įsiverždamas, nes juodoji gedulo suknelė gulėjo ant lovos. Po skara ji vilkėjo tik apatiniais. Raudoni plaukai sąvėlomis krito ant pečių, tarsi būtų ką tik atsikėlus.

Jis krenkstelėjo ir įėjęs uždarė duris.

– Karna, – nedrąsiai sušnabždėjo.

Kai ji atsisuko, į jį nukrypo tuščias žvilgsnis. Pasklido nejaukuma. Pasidarė sunku kvėpuoti. Ji žiūrėjo tiesiai į jį, žiūrėjo kiaurai jo, žiūrėjo kiaurai durų už jo. Jis žengė artyn norėdamas uždėti ranką jai ant peties, būti šalia. Padaryti bet ką, kad ji parodytų matanti, jog čia jis, Pederis.

Tada ji ūmai pakilo ir įrėmė delnus į jį. Skara nuslydo nuo pečių ir liko dryksoti prie basų kojų. Visą laiką ji žvelgė kiaurai jo. Vienišumo jausmas ar kažin kas priminė jam tą dieną, kai mirė mama.

– Karna... – vėl pratarė jis.

Bet ji neatsiliepė. Jis pasakė savo vardą. Palaukė. Bet ji tik stovėjo žvelgdama kiaurai, tarsi jo nebūtų.

Kai jis išgirdo kažką lipant laiptais, jam kone palengvėjo. Tai buvo daugiau, nei jis vienas galėjo pakelti.

Pederis juto tokią širdgėlą, kad ilgai nebūtų tvėręs. Bet juk negalėjo jos tiesiog nusimesti, nes ši buvo susijusi su *ja*. Jis pamėgino ją išvaikščioti. Užkopė į kalną virš Stranstedo. Slenkant valandoms apie nieką daugiau negalvojo, tik apie tą jos žvilgsnį. Regėjo jį krūmokšniuose dangaus fone. Samanotuose akmenyse. Gėlėse palei takus ir atokiau nuo takų. Padrikame debesų sluoksnyje ir žemėjančioje saulėje. Vis dar tvyrojo birželis, laikas neskubėjo. Šviesa buvo nežmoniška, kiaurai verianti, begėdiška ir visur esanti. Dangus – šviečiantis pragaras.

Jis atsigėrė iš upokšnio ir pagalvojo, kad metas leistis žemyn, bet nesileido. Pederis nebematė prasmės kur nors nukakti. Jis tik ėjo ir ėjo. Kartą smilktelėjo mintis, kad jeigu Dina Grenelv būtų gyva, jis galėtų su ja pasišnekėti. Ji buvo tas žmogus, kuris galėdavo šį tą nuveikti ir rasdavo išeitį, kai kiti pasiduodavo. Jis užsilipo ant dar vienos uolos, tada atsisėdo po atbraila. Nejučiomis jaunas gyslotas kūnas išsitiesė.

Jis pabudo tik tada, kai saulė vėl kopė aukštyn, prieš tai panirusi į jūrą. Kad ir kiek valandų praėjo, niekas nepasikeitė. Karnos žvilgsnis spingsojo negyvame baltame saulės skritulyje, neatpažindamas jo.

Močiutės violončelė? Ji girdėjo ją, bet nesuvokė, kas griežiama. Nirtulingai skambėjo patys žemiausieji tonai. Norėjo susprogdinti jos galvą. Tada ji suprato, kad violončelę girdi tik ji, niekas daugiau.

Ji atsisėdo lovoje ir pramerkė akis. Šviesa buvo tokia nuožmi. Pakilęs vėjas klebena lango sklendes. Užulaida to neištverė ir pasitraukė į šalį.

Matyt, viskas pasibaigė. Jai nedalyvaujant. Tikriausiai todėl tėtis stovėjo tarpduryje. Vyras juodais drabužiais. Jis ištiesė į priekį abi rankas ir žengė prie jos.

– Dėkui Dievui, tu čia! – pasakė ir klestelėjo ant lovos krašto. Iš jo sklido keisti garsai.

– Ar jūs dabar nuskandinsite močiutę jūroje? – būtų paklaususi, bet neįstengė.

– Išgąsdinai mus. Nereikėjo tau pabėgti. Bet ačiū Dievui, kad esi čia sveikutėlė! – tarė jis ir prisispaudė ją prie savęs.

– Ar aš irgi ten plauksiu? – būtų paklaususi ji, bet neišėjo nė garso.

– Ne! Tik škipėris, Johanas ir aš, – būtų atsakęs jis, bet tik laikė ją apkabinęs ir verkšnojo.

– Aš turiu plaukti kartu, – būtų paprieštaravusi ji žvaliu balsu, tačiau neįstengė.

– Ne, tau reikia pailsėti! – būtų atsakęs jis, bet nieko apie tai nežinojo.

Jo pakaušis virš baltos apykaklės ir juodo išėiginio kostiumo atsispindėjo veidrodyje paausuotais rėmais. Plaukai. Žilstelėję. Garbanos nudrikusios. Galva nusvarinta, tarsi jis neįstengtų nulaikyti jos tiesiai.

– Kas sugiedos giesmę, jei manęs ten nebus? – būtų paklaususi ji.

– Aš sugiedosiu, – būtų atsakęs jis, vos vyptelėdamas.

– Nieku gyvu! Tu nemoki giedoti, – būtų tarusi, kumštelėjusi jam ir nusijuokusi.

Bet jis taip įsiverkė, ir jai užkando žadą.

– Viskas praėjo taip greitai, – būtų galėjusi pasakyti. Būtų galėjusi jo paklausti, kodėl močiutė visko nepasakė pati, prieš numirdama. Gerokai iki tol, kai pašėlęs skausmas privertė ją suvokti, kad mirs. Iki tol, kai pasišaukė ją ir aimanuodama pasipasakojo. Apie vyrą Jakobą rogėse, skriejančiose nuo skardžio. Apie rusą Levą viržiuose. Močiutė, šiaip buvusi tokia drąsi ir sakydavusi žmonėms, kas užeidavo ant seilės, nutylėjo svarbiausią dalyką. Nutylėjo, nes

bijojo nuosprendžio? Bijojo būti įkalinta? Todėl jai, Karnai, teko liudyti.

Ji būtų galėjusi jo paklausti.

– Ar įpareigojate mane liudyti? Tu irgi, tėti? Ar įpareigoji mane papasakoti Anai apie tave ir Haną? Ar todėl aš gimiau? Kad būčiau ta, kuri liudija?

Bet viskas išnyko. Nes pagaliau ji galėjo pasileisti ir kristi.

Jūra buvo žvilganti, švelniai banguojanti. Lietaus lašai paviršiuje piešė netvarius ratilus. Vis naujus po kiekvieno, pranykstančio gelmėje. Horizontas buvo begalinis su visais savo pilkais atspalviais.

Kranto nesimatė. Nei kirų.

Benjamins nuleido burę. Platus, stabilus laivas pamažu neteko greičio. Skaidrus mergaitės balsas sklido toli: nors jis suvokė, kad Karnos ten nėra, balsas nuskardeno bangomis ir pranyko plyšyje tarp dangaus ir jūros. Vėliau jis niekaip neprisiminė, ką ji giedojo, iki karstas prieš nukrisdamas akimirką pakibo ant turėklų. Ir juk negalėjo jos paklausti. Niekada. Po akimirkos pasigirdo garsas, kurio jis laukė su baime. Neaprėpiamo vandens, kuris priėmė medinį karstą su Dinos palaikais. Septyni didžiuliai rieduliai nugarmėjo su ja į gelmę.

Paskui ratilai išplito į šalis ramiais raibuliais, tolyn ir tolyn. Galiausiai suvis išnyko jo akyse.

Tyla. Laivo denis kilo ir leidosi po jo kojomis. Ne tiek, kad jam reikėtų įsikibti ar plačiai išsižergti. Tik tiek, kad suprastų, jog Žemė ten giliai juda. Jog srovės ir vėjas dirba savo darbą, lyg nieko nebūtų atsitikę.